

OD ISTOG PISCA

BLACK LIGHT

KUĆA OD SOLI

MIRIS MRAKA

GALERIJEVE VATRE

BAKARNI BUBNJEVI

PERSIJSKO OGLEDALO

LIBANSKO LETO

STAKLENA PRAŠINA

LISIČIJE LUDILO

Miomir Petrović

SREDIŠNJA PUSTINJA

■ Laguna ■

Copyright © Miomir Petrović, 2021
Copyright © 2021 ovog izdanja, LAGUNA

Almughtaribin (مغترب)
الأم وطنه خارج يعيش الذي الشخص

Expat
A person who lives outside their native country.

Sadržaj

1. Pustinjski vetrovi 11
رياد الاصحراء
2. Pustinjske ptice 29
طيور الاصحراء
3. Znanja sveta vetar je razneo po pustinji 39
أخذت لارياد علم الاعلام إلى الاصحراء
4. Pustinjsko drveće 61
أشجار الاصحراء
5. Pustinjske zveri 82
وحوش الاصحراء
6. Pustinjski slatkiši 88
حلويات الاصحراء
7. Pustinjski snovi 105
أحلام الاصحراء

8. Pustinjski pesak 120
رملا لاصحراء
9. Pustinjski kamen 134
رجد لاصحراء
10. Pustinjske opsene 147
أوهام لاصحراء
11. Pesme iz pustinje 163
اغانيه من لاصحراء
12. Vreli pustinjski vazduh 179
هواء لاصحراء للاحار
13. Trnovi svih pustinjskih biljaka 192
أشواكلنباتات لاصحراء
14. Šumovi pustinje 204
ضجيج لاصحراء
15. *Zavjat ghir muhalasa* 214
زافجات غير محلاسة
16. Razmetljive svetlosti pustinje 229
أضواء صحرافية مختلفة
17. Ribe iz vodene pustinje 242
أسماك لاصحراء لامائية
18. Pustinjska patrola 252
دورية لاصحراء

19. Pustinjska ogledala 262

مرايا صحراوية

20. Tamo gde nas više nema a i dalje postojimo 272

حيث لم نعد موجودين

21. Putovanje 281

رحيل – سفر

Beleška o autoru 291

1.

Pustinjski vetrovi

رياد الاصحراء

– Viski uopšte, a naročito red džoni, ima drugačiji ukus u Arabiji nego u drugim dijelovima svijeta, vjeruj mi – rekao je Jovo Radović sa lakoćom u glasu, poput mudraca koji je dugo hibernirao misao da bi je najzad prihvatio, obradio i samo pustio.

I čekao ko će da se upeca na taj mamac.

Onda sam pomislio da je, poput svakog kafanskog filozofa, toliko bio zadovoljan svojim zaključkom da mu uopšte nije bilo važno hoće li se neko složiti. Kako ništa nisam odgovorio, ne znajući zapravo šta bih mogao da dodam, nastavio je, ovog puta gledajući me u oči.

Pogled mu je bio prilično zamagljen, što i nije bilo čudo jer smo ispijali treći dupli red džoni.

– Sada sigurno misliš, prof'sore, da ću da dam neko metafizičko objašnjenje o zabrani alkohola u islamu, kažem nešto o vezi geografske širine i energetskih tačaka na planeti? – zvučao je zadovoljno dok je osluškivao svoj glas.

Nasmejao sam se. Očekivao sam baš tako nešto.

– Ne. Riječ je o ledu – nastavio je. – Led se ovdje pravi od domaće flaširane vode koja je desalinizovana morska voda.

U tom smislu, uvijek je pomalo slana. Nema njoj bekstva od soli, moj zemljače. Kada je piješ normalno ohlađenu, ne osjeća se, jesi li primjetio? Al' čim se ugrijeje il' se zaledi, počnu da te peckaju nepca. Dakle, viski s ledom je u Emiratima zasoljeni viski. Zbog toga više zaslužuje da se tretira kao tekila, nego kao viski.

Jovo Bosanac je stara kuka u Emiratima. Rodom iz Lopara kod Tuzle, beogradski student. Rane šezdesete, visok kao crkva i jak kao bik, mada i usporen, sede kose, još svetlije brade, čela ispucalog od sunca i vetra na terenu. S pravom se hvališe da poznaje mentalitete i plemenske mikrorazlike jer je pre Emirata radio u Rusiji, Ingušetiji, Dagestanu i Iraku.

Sedimo u tenis i kantri klubu *Hamad bin Mohamad el Šarki* u Fudžairi koji drži francuski lanac hotela *Meridijen*. To što je klub kršten po fudžairanskom šeiku samo je dokaz delikatno iskazane zahvalnosti ugostitelja koju jedan vladar i treba da dobije za ovde ne tako često izdavanu dozvolu za prodaju i konzumaciju alkohola.

Nije ovo samo pab. Doduše, momentalno ga tretiramo samo kao pab jer sedimo pod palmom pored bazena, pijucamo viski i čekamo ostale. Sada je tri po podne i 34 stepena u hladu, mada je oktobar, zbog čega su teniski tereni prazni a kraj njih i onaj za kriket. Taj treći će u kasno popodne, kada se budu izdužile senke, biti dupke pun uzbuđenih Indijaca u živopisnim dresovima amaterskog tima *Desert Cubs*.

Kada se prođe pored pomoćne zgrade sa teretanom dolazi se do dvokrilnih metalnih vrata ofarbanih crnom masnom bojom. U toj zgradi, još isturenijoj od pomoćne, nalazi se jedna od dve legalne prodavnice alkohola u našoj varošici. Iz nje s vremena na vreme izlaze ekspati, i nas nekoliko sa *teachers discount* tiketima u zubima jer su nam ruke zauzete tamnozelenim kesama od debele plastike koju ni metak ne

bi probušio. U kesama krutim poput šatorskog krila i neprozirnim kako ne bi izazivale versku netrpeljivost nalazi se prvoklasni svetski alkohol po damping cenama. To je jedan od razloga što svi stranci koji rade u Emiratima vole Fudžairu a proklinju *dry* emirat Šaržu.

Goran, Kragujevčanin koji je bartendersko iskustvo ispekao na velikim kruzerima, već tri godine menadžer *Gifordsa*, stalno sike na trojicu redovnih gostiju koji kao da su pustili korenje na severozapadnoj krivini elipsoidnog šanka postavljenog posred sale. Sva trojica su Arapi u kasnim pedesetim, uvek obučeni u bele kandure sa belim kufijama na glavama. Bez pauze puše i piju. Satima. Danima. Onda ih oko verskih ili nacionalnih praznika nema, pa se pojave u istoj formaciji. Goran se boji da će mu šaik jednom oduzeti dozvolu za točenje pića jer se ova trojica za šankom konstantno i metodično otuđuju od vere.

Da li oni to smeju ili ne?, ostaje, poput mnogih drugih, pitanje bez odgovora. Zakoni su ovde prilično dvosmisleni, rastegljivi, međusobno često kontradiktorni i, da, počivaju na šerijatu ali se ne daju lako definisati.

U unutrašnjosti paba, odnosno u savremenoj verziji nekadašnje edvardijanske vizije idealnog mesta za okupljanje kolonijalne gospode u dalekoj tuđini, koju su vekovima personifikovali prostori ispunjeni britanskim simbolima sreće u obliku oružja za lov, viskija, bilijara, zidova u tamnom mahagoniju sa kojih vise mnogobrojni portreti lordova sa čupavim bakenbardima i tihim, bosonogim crnim slugama sa fesovima... sada je samo *euro-trash* scenografija. Svi smo mi ovde *euro-trash*, mada smo pobešli iz Evrope, unije treša.

Colonial Club Now (kao film *Apocalypse Now*): portrete na zidovima su zamenili LED ekrani na kojima se vrti *Eurosport* i više nema ozbiljnih starina sa bakenbardima i

zamišljenim, mada i od alkohola i sifilisa zamućenim pogledima; lovačke puške su zamenili teniski reketi a torbe u kojima bi trebalo da su jarebice ili lisice sada su ispunjene peškirimama, lopticama i reketima (smatraju da si utoliko ozbiljniji igrač ukoliko više reketa poneseš na trening, mada mi je posle treće večeri u *Gifordsu* postalo jasno da ovde meč traje dvadesetak minuta između jednog i drugog alkoholisanja); ni sto za bilijar više nema svoju funkciju u kantri klubu, zamenjen je DJ miksetom koju povremeno noću uzurpira neko od podnapitih ekspata verujući da je rođen za di-džeja i da je promašio sadašnju profesiju; uloge bosonogih crnih slugu sa fesovima igraju Filipinci (ima ih više nego što treba, uvek dva puta ponavljaju narudžbinu, uvek za turu više ili čak i za turu manje kucaju račun)...

Barem su niski i okretni kako već to bivša edvardijanska Britanija želi, beskrajno ljubazni mada retko šta razumeju i uvek se smeju, pokazujući svoje blistavobebe zube. Povremeno se iznova šokiram što nose američka imena (Džon, Marlon, Džindžer, Tina, Kelvin...), a ne govore baš najbolje engleski. Verovatno je to posledica američkih pomorskih baza na Filipinima i mode koju ih niko nije terao da prate, ali hajde, možda su mislili da će brže postati Amerikanci na taj način.

Jovo pripaljuje marlboro a potom i sam, kao uslovljen Pavlovljevim refleksom, palim danhil.

Čekamo. I dalje niko ne dolazi a već dva sata čekamo ostatak ekspatske ekipe: Borisa Popovića zvanog Bor, Gorana, Jusufa, Šamsudina i Ivana Perića. Naš plan: pronalaženje nove lokacije za porodično logorovanje u pustinji. Ovde je to nacionalna rekreacija broj jedan. Priznajem, za godinu i po dana koliko sam već nasukan u ovoj luci, u nedostatku boljih aktivnosti na koje sam tokom života navikao,

kampovanje na pesku i nije tako loša stvar. Pruža ti se nešto lorensovsko u toj igri. Pomalo se osećaš kao istraživač ili ratnik, mešavina Romela i poručnika Koinskog iz Prатовog stripa *Pustinjske škorpije*.

Vetar nosi dim moje cigarete. Nije to neki jak vetar, više nešto što dosadno ćarlija u metastabilnom prostoru deset-dvadeset centimetara iznad zemlje. Kako strujanje vazduha to postiže nije mi jasno a ne prisustvujem ovoj senzaciji prvi put. Dakle, dvadeset centima od zemlje, recimo i trideset naviše. Duva do kolena. Taman da ne podigne pesak, kao da ga poštuje i pruža mu prednost nad ostalim arabljanskim elementima, kao da je tu samo da ti još više zaprašnjavi obuću i da te nervira, taj vetar na svojim varljivim i nejakim leđima nosi papiriće, sitno đubre i podiže vonj iz plitko postavljenih kanalizacionih cevi. Poigra se s dimom moje cigarete, otkine krunicu žara i baci mi je u lice.

– Zapuhalo... jebi ga – tužno je otegao Jovo. – Ubilo se što smo pošli danas na kampovanje.

– Jednom mi je Ivan ispričao o šest vetrova Arabijskog poluostrva – rekao sam tiho kako ga ne bih previše izazvao.

– Jah – zamislio se, udahnuo duboko i znao sam da sada slaže redosled izlaganja. – *Šamal* ti je severozapadni vjetar koji duva jače danju a onda malo uspori tokom noći. Nevolja je u tome što u zoru počne da duva još jače nego prethodnog dana. Traje od tri do pet dana. Kreće ti on, profo, iz Iraka pa ide nadole a najviše štete napravi u Saudijskoj Arabiji. Lokalci ga zovu i *zavjat ghir muhalasa*, što bi u prijevodu trebalo da znači „neverna žena“, al’ ne znam ti ja arapski tako dobro da potvrdim. Jer on, s’vataš, napada kad mu se najmanje nadaš. Turci ga zovu i *kurdski* jer njegova ruža počinje da cvjeta na visoravnima između Turske i Iraka. On pomera dine, napravi te na budalu i zbog njega su mnogi

glave izgubili u pustinji ne shvatajući da se iznova vrte ukруг. Napolju je jeziv, upada ti pesak u usta, u nos, o očima da ne govorim. Al' ni u kući ga nije lako podnijeti. Onda ti je tu i *naši*. On, naprotiv, duva iz Irana kroz Omanski moreuz pa napada Arabiju. Ako je *šamal* žena, onda je *naši* muško. Njega najavljuje suva grmljavina, sjevaju munje nad morem a od kiše, naravno, ništa. U dara po sedam dana, ali od njega spasa ima bar u zatvorenom.

– A od onog prethodnog kao ne možeš da se spaseš između četiri zida? – pitam glupo, zabavlja me što se tako uneo, priča kao da je starozavetni prorok.

– Od *šamala*? – kao da ga je neko britvom presekao. – Ne mož', bolan, ako si u gradu možeš da poludiš jer je vlažan i topao! Ovde ti je ranije i u zakonu bila posebna oslobađajuća okolnost ako napraviš neko sranje dok duva *šamal*. Pretpostavlja se da nisi sav svoj. Neki kažu da donosi i malariju selima na obali, ali ko će ga znati.

– *Naši* je dakle najснаžniji? – u tom trenu vetrić mi je pokupio deo žara sa cigarete, pretvorio njegovu boju iz užarenocrvene u zagasitosivu i kao otkinutu paučinu počeo da ga vrti u prostoru između nas.

– Pa i nije... *Naši* ruši sve pred sobom, lomi stakla na prozorima, al' nekako brzo i prođe. E, onda imaš vetar *harmatan*. Rijedak ovdje, doduše, jer počinje u Sahari pa najčešće oslabi dok dođe preko Jemena. Oštar, pravi glavobolju, al' ne pomjera previše dine, ko zna zašto. Onaj jugoistočni, *šarki*, što je duvao prošle sedmice kad je Ivanova mala Anja imala rođendan ovde, na bazenu... E, on ti je prznica, hajan. Krene, prasne, odvali poneki krov od talasastog lima, al' brzo i prestane. *Šarki* ti je nestašno dijete, pubertetlija.

Onda smo malo ćutali.

Zaista, vetar je postajao jači a kad god bismo bacili pogled niz padinu i put koji je jednom stranom naslonjen na kame-nolom, odatle niko nije dolazio uprkos našem iščekivanju.

– Najviše se treba plašiti *žiina* – znao sam da Jovo neće dugo ćutati. – *Žiin* dune jednom u tri godine sa mora, is-pljuska vodom obale, al' tek u dodiru sa suvim pustinjskim vazduhom počne da pravi vazdušne pijavice, uz strašan zvižduk, ko da ti neko testerom trkeljiše iznad glave. Nosi uvis čitava jagnjeća stada. Na kraju *turairif*, isto rijedak, ali ga zovu i *džibril*, po arhandelu Gavrilu koji je, kako Kuran kaže, Muhamedu prenio poruke od Alaha. Duva jednom u dvije godine 'nako, stvarno da duva. On ti je ko kazna s neba! Jekne, pljesne, sjeva, grmi, kida i... prestane. Kô p'jan muž kad uđe u kuću pa prije nego što se skljoka pored kreveta, znaš. Lokalni je vjetar, krene iz Ras el Kejme i udari kô glavom u zid negde kod Muskata. Piči ti on, profo, baš ovim koridorom preko zapadne obale, al' zakači pustinju još kako.

Kako ga je tako slatkorečivog lako raspričati, tako ga je teško ućutkati.

Ipak, ima on trenutke kada se zaključa sam od sebe.

Prvo sam mislio da to radi teatralno, namerno, kako bi dao na značaju sebi i kada ništa ne progovara, ali onda sam uvideo da ume da zapadne u pravu, tešku tišinu. U kojoj se, pretpostavljam, obračunava sa sobom. Ili je to samo moja specijalnost. To obračunavanje sa sobom. Možda drugi svet ima pametnija posla u razračunavanju sa ostalima, ne sa sobom.

Vetar je najzad prestao. Mislim na tu metastabilnu pojava koja je podizala papiriće, prašinu i fekalni smrad iz plitke kanalizacije, to je prestalo.

Kao po naređenju, odmah posle vetra začulo se brun-danje motora i kada smo obojica pogledali u pravcu grada,

prvo smo ugledali oblak bele, možda sivkaste prašine – jer tu se sa pustinjskim peskom meša prašina od izdrobljenog kamena u obližnjem kamenolomu – koju su podigla vozila naših prijatelja.

Da je ovo sada scena iz filma *Apocalypse Now* (ponovo) sigurno bi se začuo Vagner sa ogromnih zvučnika postavljenih na šasijske džipova, ali pošto ipak nismo bili u tom filmu očekivao sam bar da se začuju pozivi mujezina na molitvu sa okolnih minareta i da scena zaliči na filmske predstave o Orijentu, možda na *Vetar i lav* ili *Kraljicu pustinje*. Ipak, u okolini su bili samo kamenolomi a ne džamije i ništa se slično nije začulo.

Predvodnik je bila tvrđava na točkovima, ogroman beli *Nisanov* džip visok poput kamiona za čijim je volanom bio naš srpski Hrvat Bor. S leve strane mu je crveni ford eksplorer, produžena verzija, koji vozi Ivan Perić, geodet iz Grocke koji trenutno radi na izgradnji kompleksa ekskluzivnih vila na obali pored Dibe. Sa motorom za namotavanje sajle koji dominira prednjim delom, njegov džip deluje kao nešto što bi vozio Pobesneli Maks po pustarama distopijske Australije.

S desne strane u formaciji nalazi se tamnozeleno tojota fidžej kruzer, nalik na samohotku iz Romelovog afričkog korpusa, džip koji zbog sasvim malih prozora liči na oklopno vozilo ili ogromnu kornjaču, neki pokušaj da se spoje vojni hamvi i civilni SUV, pokušaj koji je malo pošao po estetskom zlu. Za njegovim volanom nalazi se Šamsudin, pedesetogodišnji Indijac, moj kolega sa fakulteta.

Veoma teatralno, dakle, kroz oblak prašine probijaju se tri džipa tako balkanski bezobrazno ili *showoffovski*, kako bismo to mi ekspati ovde kazali, kurčeći se u stilu „ima li jačih od nas u pustinji!?” i bruje unaokolo kao da se približava neka vojska.

Jovo i ja dobro znamo da se sva tri vozača smeju sami sebi i raduju našem šoku.

– Bog te molovô, profo, pa ovima još samo fali moja crna mečka pa da kompletiraju emiratsku zastavu... Oni kô da su se spremili za Nacionalni dan! – gušio se od smeha moj prijatelj.

Aludirao je na svoj crni *Mercedesov* džip, na zastavu Ujedinjenih Arapskih Emirata (crveno, belo, zeleno i crno), ali i na praznik koji se ovde slavi tri dana, rođendan države koja će ove godine napuniti tek četrdeset sedam godina. Posle čitavih desetak minuta od zaustavljanja vozila prašina se najzad slegla, obavijajući svojom prozirnom koprenom sve što je bilo na stolovima i na travnjaku pa su i naše čaše sa slanim viskijem dodatno zasoljene peskom i fino istucanim kamenom.

Tako smo sada svi oko bazena na kome se polako ljuljuška sloj prašine lakši od leptirovih krila i nazdravljamo, ko hladnim pivom, ko viskijem, svi sem Šamsudina iz Kerale koji pije ledeni sveže ceđeni đus jer je dobar musliman i radi sve što radimo i mi, ali ne pije i ne jede svinjetinu. Jusuf je deo njegove posade u fidžej kruzeru, i on je musliman, Arapin doduše, ali pije pivo i jednom mi je priznao da ga je Goran više puta *namamio* da jede svinjetinu, što po njemu i nije bilo neko svetogrđe, ali da mu se ona jednostavno nije dopala. Jusuf je profesor projektnog menadžmenta (šta god to značilo) na mom koledžu i sestrić našeg dekana, samim tim daleki šaikov rođak koji je završio Oksford i tamo se malo propio a malo i propederisao. Mada čovek ne mora da ode u Englesku da bi to uradio. Baš tim redom.

Dok dlanom o dlan, Jovo i ja završavamo drugu flašu džoni vokera sa slanim ukusom mada nam je u savladavanju nove boce dosta pomogao Boris. Za Jova znam, on pred vožnju u pustinji uvek popije više nego obično jer tvrdi da

mu u suprotnom lako isklizne volan iz ruke. A to u pustinji nikako ne želiš.

*

Vozači kroz pustinju mogu se podeliti u dve grupe: na one koji vole da driftuju po pesku i na one koji preferiraju slajdovanje. Tako je i u životu, budući da je driftovanje stalno menjanje putanje i balansiranje između tvrđeg i ugaženijeg peska i onog sasvim rastresitog (koji detektuje samo iskusno oko) u koji vozilo propada i davi se, ali kada se samo jedan prednji točak dohvati utabanije staze, onda čitav džip poskoči, iščupa se iz mekote tla, podigne gejzir peska zadnjim točkovima i uz tresak se vrati na temeljniju stazu.

S druge strane, slajdovanje je vrsta vožnje tokom koje pilot ispituje pesak pod točkovima, tragajući za *old pathom*. Taj termin označava prostor koji se nalazi tačno između dve dine gde je u skorije vreme prošao neki drugi džip i svojom težinom utabao pesak, mada je ta traka slabo vidljiva jer je vetar brzo prekrije novim slojem prašine. Kada prednji točkovi pronađu uporište i tu utabaniju traku, vozač vrati menjač iz režima 4 x 4 u normalan mod i uz slabo pritiskanje gasa počne plovidba. Zadnji točkovi inertno prate prednje i osećaj je kao da se jedri po moru jer motor ne bruji dok džip stalno ubrzava a gume šušte po pesku kao da ih on sam, pesak, navodi i gura napred.

Ukoliko prozori ostanu otvoreni tokom slajdovanja čuje se zvuk kristala peska koji se odbijaju o karoseriju. Zvuk delikatan, visokofrekventan, hipnotički na neki derviški način kao da sa neba padaju rojevi igala za šivenje.

Sa Ivanom u ford u voziće se Jovo jer Ivan vozi besno kao da se s nekim svađa. Donekle, on je prava brzopotezna

Srbenda koja se ni tokom harmoničnog braka sa svojom Gali, punačkom i vazda veselom Nigerijkom (sa kojom ima prelepe crne Srpčiče Dušana i Anju), nije dala umiriti. Vo- zimo se već više od sat vremena po pesku na koji smo skre- nuli nakon tridesetak kilometara fenomenalno kvalitetnog asfalta Maleha roada 611, koji iz Fudžaire vodi ka središnjoj oblasti i naposljetku do Šarže. Prethodno smo zastali na ben- zinskoj pumpi kako bismo ispustili vazduh iz guma. To je i poslednja stanica za eventualno tankovanje goriva, odlazak u propisan, mada jezivo prljav toalet, kupovinu cigareta.

Potom smo prešli sive, sasušene stene od kojih neke for- miraju čitave planine koje nisu upisane ni u jednu kartu, niti se tačno zna njihova visina. Te „naše“ planine odvajaju grad Fudžairu od ostatka Arabijskog poluostrva i pritiskaju ga uz obalu, primoravajući ga na more kao njegovo ishodi- šte, njegovu sudbinu, iako deluje da grad to ne želi, da želi da pripada pustinji a ne dramatičnoj i Arabljanima stranoj vodenoj masi koja se naziva Omanski zaliv, a zapravo je široki morski *highway* između Irana i Arabije.

Kada smo to prevazišli, zaputili smo se prvo u veoma finim, puderastim peskom ispunjenu dolinu koja vodi ka Šarži i Dubaiju – Vadi Vuraju.

Vadi je prva *prava* pustinja nakon Fudžaire i na njenim leđima mešaju se tamnosivi pesak našeg emirata sa svetlo- žutim peskom Šarže i ružičastim peskom karakterističnim za Dubai.

Više-manje, naša „strela formacija“ (Bor i ja napred, jedna posada s leve strane, jedna s desne kako bi se izbegla prašina koju vozila bacaju iza sebe) i dalje opstaje u kontro- lisanom poretku.

Ipak, sada se više ne vide tragovi bilo kakve civilizacije i sve više ulazimo u prostore koji izgledaju kao da u njih

nikada nije kročila ljudska noga (i u meni se ponovo rađa zebnja od izostanka veze s drugim ljudima; ipak, ta zebnja ne remeti Bora, izgleda čak da je on sve opušteniji kako se komunikacija sa spoljnim svetom smanjuje).

Tome će pomoći i midvak sisaljke. Moj vozač izvlači dve tradicionalne kratke lulice, naš bi narod rekao više muštikle nego lule budući da je na vrhu trščane držalje plitko zao-bljenje koje će više pridržati kuglicu duvana nego što će je prihvatiti u svoju unutrašnjost. Punimo midvake kuglicama dokhe, iranskog duvana pomešanog sa barskim biljem i nekakvim travkama za koje svi uporno tvrde da su lekovi-te, mada svi znaju da je reč o snažnim opijatima. Palimo i sisamo iz lulica.

Kada sam prvi put probao dokhu iz midvaka, sigurno sam pravio bolne grimase kao junaci iz filmova Bila Djuka, Abela Ferare ili Spajka Lija kada puše krek ili kristal met. Nešto ti gori u plućima neko vreme, zatim nastaje zatišje, čak i subjektivni osećaj da su ti se pluća prijatno ohladila, a potom počne da te ozbiljno manta.

Nakašljao se moj vozač, povukavši jače iz lulice, pa se umirio.

– I, što smo rekli, dobivamo li G650 ili to ostaje nekakva tiha tuga, moj profesore? – počeo je Bor ljubazno i tiho, mazno, misleći na moj san da od jednog Pakistanca kupim BMW G650 endurans motor, kao stvoren za kamenite staze fudžairskih planina.

– Biće da je još uvek tiha tuga, ali ne toliko da ne radim polako na tome – odgovorio sam kao iz lakta.

– Pa što ćemo učiniti kako bismo organizirali *vjetar u vašoj kosi*? Čovjeku treba sloboda, ne!?! I što slobodu doista može napraviti: vjetar u kosi i kakav jak stroj pod nogama. Ne odustajte sada, *dottore*...

Zabavan je Bor tip. Zdrav je to, visok i snažan momak iz Zaprešića, tek zašao u četrdesetu, dakle dovoljno mlad da nije zapamtio *domovinski* ili kako se već kod njih zvao taj rat, sa dve kćerke i suprugom arhitektom u Zagrebu koje povremeno dođu u posetu ocu u ovu zabit. Čini se da je Boris Popović poreklom Srbin, ali on to ne naglašava. Ponekad nas podseti da je katolik. Eto, druži se sa Srbima raznih provenijencija jer ovde smo svi deo velike ekspatske države koja svojih granica nema.

To negde i jeste jedna od Borovih fatamorgana, budući da u pustinji svako ima svoju: stvoriti još jednu imaginarnu državu.

Bor se, naime, nosi mišlju da osnuje Balkanadiju i smesti je negde u pustinju, budući da na ovoj temperaturi, kako kaže, „balkanski se narodi nemaju snage međusobno boriti, već samo živeti u skladu, tu u hladu. Rimuje se, ne?“, dodao je.

Ulazimo na teritoriju Šarže i nastavljamo po svetložutom pesku do El Daida i Adhena a odatle u ružičastu pustinju El Rašidije, da bismo skrenuli naglo desno ka Vafalati, pustinji u okviru emirata Ras el Kejme.

Druga dva vozila driftuju oko nas koliko se može, ali Ivan to bolje radi od Šamsudina, mada i nepromišljenije, zbog čega ford dva puta izvlačimo sajlama iz peska. Jusuf fotografiše odrasle ljude koji se igraju u pesku sa podmetkama načinjenim od plastike, kanapa i kevlaru koje treba podbaciti ispod točkova ukoliko je vozilo baš duboko zaglibilo.

Ukoliko kod Arapa uopšte postoji otvorena ljubaznost, barem po kriterijumima belaca, onda je ona skoncentrisana isključivo u pomoć na putu. Čim neko upali sva četiri migavca, čak i ako se to dešava na auto-putu pored benzinske pumpe ili auto-servisa, u roku od nekoliko sekundi zaustaviće se desetak vozila čiji su vozači spremni da pomognu. Ukoliko

se vozilo zaglavi u rastresitom pesku na nekoj od gradskih plaža – a one lokalcima ionako više služe za driftovanje džipovima nego za sunčanje i kupanje – odmah se pojavi neko sa jačim džipom ili ispumpanijim gumama, užetom ili sajlom i vadi vas odatle. Na svaki pokušaj zahvaljivanja, Arapin u beloj kanduri sa NBA kačketom na glavi samo pokaže kažiprstom na gore. U stilu da je to učinio jer Alah posmatra putnike, a ne zato što mu je nesrećnik simpatičan.

To je fatalizam mojih domaćina, nikada ništa lično, poput nalepnice koju stavljaju na zadnji branik: „Za volanom sam ja, ali Alah upravlja vozilom“. To je navika iz starih dana, iz doba pustinjskih karavana.

Nedugo nakon što smo napustili poslednju nenaseljenu oazu u Vafalati, između dve ružičastožučkaste dine koje podsećaju na jedre dojke džinovske rasne žene koja je polegla na pesak iz reklame za martel konjak Ridlija Skota, GMC je pronašao *old path*.

Bor je to odmah osetio, valjda preko vibracija volana, i prebacio menjač u neutralan položaj.

Broj obrtaja motora se smanjio na oko tri hiljade i utišao za isto toliko u hercima. To su primetili i vozači druga dva vozila pa su nas odmah pustili napred, ne uznemiravajući svojim driftovanjem doživljaj. Ponovo pomoć na putu, nema šta.

Džip je počeo da se ljulja i zadnji deo vozila se stalno mreškao levo-desno, onako kako su ga navodili prednji točkovi. Slajd je otpočeo.

Vozilo klizi nizbrdo i izlazimo iz senki koje su napravile dine na početku našeg slajda. Čuje se samo slabo bruhanje motora i gume kako nežno, poput kineske masažerke, gaze po leđima pustinje. Pesak škripi, osećamo kako se izvija, premešta, skoro pa na molekularnom nivou traži drugačiji

prostor da se smesti, milijarde i milijarde zrnaca pomeraju se tamo-amo a mi utiskujemo četiri gumene noge u taj domaločasni mir. Otvaramo vrata vozača i suvozača kao po komandi. I zaista, čuje se odbijanje zrnaca o našu karoseriju, motori druga dva džipa se skoro ne čuju, negde su iza nas i puštaju nas da uživamo.

Utisak je kao da drobljeno staklo nežno prebira po usijanom metalu, kao da bubnjar sa tankim žičanim metlicama svira *Round Midnight* pazeći da ne bude preglasno, da ne pokvari harmoniju.

Postoje tišine koje se jasnije čuju od bilo kakvog zvuka i za mene je, već neko vreme, to pravi zvuk pustinje.

Trajalo je sve to nekih šest-sedam minuta. Onda smo usporili, skoro i stali jer smo izgubili tu nevidljivu staru stazu pod sobom.

Praktično u istom trenutku kada je mrak zacario pustinjom, sva tri džipa su se zaustavila. Samo je Šamsudin – koji je odlučio da se tu zaustavimo kako bismo proverili da li će i u budućnosti to biti naše odmorište na izletima – bilo jasno zašto je izabrao baš ovo mesto u pustinji, a ne neko kilometar dalje, ili bliže, ili levo, ili desno.

*

Kasnije, atmosfera vojnog kampa: razvlačili smo šatore, razapinjali užad i fiksirali ih tegovima jer su u pesku klinovi neupotrebljivi, pretakali vodu iz kanistera u veliki plastični rezervoar koji smo postavili na krov tojote kako bi voda dobila pad, kopali rupu u kojoj ćemo zapaliti vatru, nameštali roštilj i proveravali šta imamo od pića u velikim ručnim frižiderima.

Logorsko veče je počelo posmatranjem zvezda.